

Georg Christoph Detharding

Rector Academiae Rostochiensis D. Georgius Christoph. Detharding ... Ad Dies Festos In Memoriam Effusionis Miraculosae Spiritus Sancti Pie Celebrandos Cives O. O. O. Honoratissimos Pro Officii Ratione Excitat Atque Exhortatur Praemissis De Spiritu Sancto Alio Paracleto Joh. XIV. 16. Meditationibus

Rostochii: Adler, 1759

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn840664435>

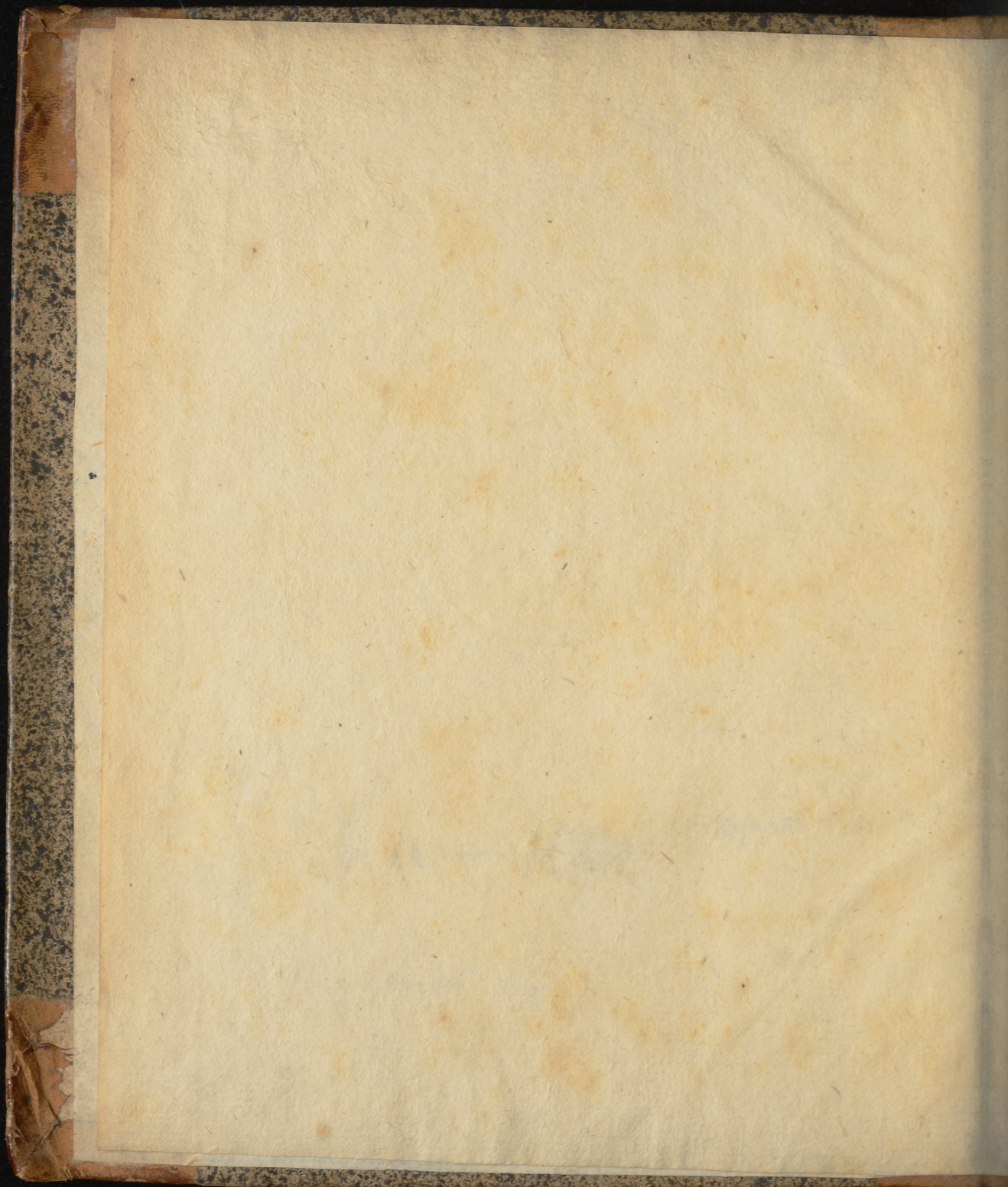
Druck Freier Zugang

D. Fa-1090^{1-18 (nr. 5a-c. 18a-c.)}

Wig. Act. Lit. g.
V. 257.

9.

RECTOR
ACADEMIAE ROSTOCHIENSIS
D. GEORGIUS CHRISTOPH.
DETHARDING

SERENISSIMI DVCIS REGNANTIS MEGAPOLITANI CONSILIARIVS
AVLICVS, FACVLTATIS MEDICAE ET COLLEGII PROFESSORVM
DVCALIVM SENIOR

AD

DIES FESTOS

IN MEMORIAM EFFVSIONIS MIRACVLOSAE

SPIRITVS SANCTI

PIE CELEBRANDOS

CIVES O. O. O. HONORATISSIMOS

PRO OFFICII RATIONE

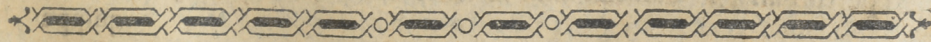
EXCITAT ATQVE EXHORTATVR
PRAEMISSIS

DE

SPIRITV SANCTO ALIO PARACLETO

IOH. XIV. 16.

MEDITATIONIBVS.

ROSTOCHII,
TYPIS IOANNIS IACOBI ADLERI, SEREN. DVCIS AVL
ET ACAD. TYPOGRAPHI, CIOIJCCLVIII.

Magistri abitum ad Patrem imminentem aegerrime ferentes discipulos tum institutione atque exhortatione, tum luculentis promissis atque pollicitationibus confirmaturus Saluator noster, prae coeteris ad SPIRITVM SANCTVM a se propediem coelitus mittendum eosdem remittit. Adpellat eundem τὸν παρακλήσον eumque alium IOH. XIV. 16. inquit: καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παρακλήσον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Et ego orabo Patrem, et dabit alium Paracletum, ut maneat vobiscum in aeternum. Duae potissimum voces hoc commate erunt peruestigandae, quid *Paracleti* vox sibi velit, et quo sensu *alius* dicatur. Quod semper de παρακλήσου nomine moneri solet, et h. l. notandum, quod scilicet sit IOHANNIS Evangelistae et Apostoli proprium nec a reliquis Scriptoribus sacris vsurpetur. Quater in IOHANNIS Euangelio legitur Cap. XIV. 16. 26. XV. 26. XVI. 26. et semel extra illud I Ioh. II. 1. ubi de Christo dicitur.

Promittit IESVS locis citatis Discipulis suis Spiritum veritatis, quem παρακλήσον vocat, a Patre et se ipso procedentem, quem scilicet Pater mittet nomine Filii, quique alius est a Patre et Filio. Non iam idioma illud Spiritus S. personale, processionem a Patre, Filioque, percurram 1). Sufficiat mihi in vnico subsistere παρακλήσου nomine, quippe

1) Confer. SVICERVS thes. eccl. ad vocem ἄλλος p. 196. c. 2. et F. A. LAMPE Comment. in Euang. Ioh. T. III. p. 143. not. f.

quippe quod Interpretes ad vnum omnes occupavit et fere defatigavit. Est vox graeca, retenta tamen ab Interprete Vulgato, qui ita vertit: *et ego rogabo patrem, et alium paraclytum dabit vobis* 2) quamvis i Ioh. II. 1. vocem *advocatum* substituit. Transit etiam in antiquam N. T. versionem *Syriacam*, in qua verba ita fluunt: **וּאִנָּה אִכְעָה מִן אֲבוּ וְאַחֲרָה פִּרְקִלְיָהָ נָתַל לָכֹן : דְּנָהוּ עִמְכֹן לְעֵלָם**, quod et versio confirmat *arabica* secundum *Syriacam* confecta, quae quidem non ad manus est, constat tamen ex CASTELLI Lexico heptaglotto, vocem **פִּרְקִלְיָהָ** adhiberi. Deprehendi pariter in versione *Aethiopica* et *Persica* ex SALMASIO 3) et BODIO 4) compertum habeo. Ut taceam *Iudaeos* et *Talmudicos*, quibus etiam haec vox innotuit. Ita enim in Talmude R. ELIESAR loquitur: **הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַד קוֹנֵה לוֹ פִּרְקִלְיָהָ אַחַד הָעוֹבֵר עֲרִירָה אַחַד : קוֹנֵה לוֹ קְטִיגוֹר אַחַד** *Qui mandatum unum servat, sibi acquirit Paracletum unum, et qui unam transgressionem facit, acquirit sibi Catigor unum.* Tandem occurrit in Paraphrasi chaldaica ad Iob. XXXIII. 23. Vtrum autem ex his colligi possit, linguam graecam tanquam communem his linguis voces suas dedisse aut Servatorem nostrum, etiam syriace loquentem, eandem vocem adhibuisse, quod viri quidam docti adserunt, meum non est disquirere. Conuerto me potius ad *Graecos*, a quibus vox est profecta. Non iam ad primitivum *καλεω* recurram, quum omnibus constet, illud de vocatione omnimoda vsurpari 5);

A 2

nec

- 2) Ad manus est editio VULGATI, *Basileae* 1491. per Io. Froben. de *Hammelburck* elegantissime, litteris maiusculis nitidissime pictis, in quo impressa. Recensetur in b. D. BAUMGARTEN *Nachrichten von merckwürdigen Büchern*, Vol. V. p. 7. sicut alia ex eadem officina 1495. prodiit l. c. Vol. III. p. 2. Ab exeunte Saec. XVI. in Ecclesia Romana obtinuit editio *Vulgati Sixtino-Clementina*, quae habet: *et alium paraclytum Sicut Stephanicae posteriores Paracletum.*
- 3) ad Ius atticum et Romanum p. 855.
- 4) Vir hicce Professor iam Helmstädiensis celeberrimus vti ex aliis ita ex persico idiomate bibliis polyglottis Angl. obuio quatuor Euangelistas latine vertit. vid. *Euang. Ioh.* p. 38.
- 5) Consulantur Lexica graeca, nominatim **ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ** et **ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ** ad vocem *καλεω*.

nec quempiam fugiat, praepositiones, ad quarum classes παρα referendū, in compositione non tantum augere atque intendere, sed etiam per vim Etymī aut vsum mutare vocum significationes, quod innumeris, si placeret, exemplis ex Lexicis doceri potest. v. g. ἐγκαλέω *adcufo*, ἐγκλημα *Crimen ἀνέγκλητος inculpatus*. Sic παρακαλεῖν *epixe rogare* significat, vti patet ex 2 Cor. XII. 8. vbi PAVLVS dicit: πρὸς τὸν κύριον παρακάλεσα *ter epixe rogavi Dominum*. Inde descendit vox παράκλησις cum voce παραινέσις pari ambulans passu. Testis est Philo Iudaeus celebris Saec. I. scriptor, quem excerpfit I. B. CARPZOVIVS 6) in Academia Helmstadiensis Prof. maxime conspicuus. „PHILO, inquit, παράκλησις et παραινέσις promiscue vsurpat. Quando enim Moses Iosua, vt post illius discessum strenue res gerat suas, παραινέει, excitat; noster (Philo) mox ita pergit: καὶ ταυτ' ἔλεγεν ἴσως ὁ θεομένω παραινέτωσ . . . ἦν δὲ καὶ χρησιμὸς αὐτῷ παρακάλεσαι τὸν διάδοχον. Quamvis enim non opus erat hac excitatione, non tamen omnino inutile erat tale monitum. Ad- dicit causam: Δύνασαι γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παραινέσις ἀναπέπτακό- τας ταῖς γνώμας ἐγείρει, καὶ διάραι εἰς ὕψος, ἐπάνω τὲ καιρῶν καὶ πραγμάτων ἰδεύσασθαι φρόνημα γενναῖον καὶ ἀκατάπληκτον ἐνδεῖτα. Potest enim boni viri admonitio confirmare animum labentem et excitare, ne terreatur rerum temporumque difficultatibus. Vid. libr. de Charitate p. 700. A. seq. Atque hinc patet, παραινέσις etiam ad παράκλησις referri.“ Quibus addit, vocem hanc optime intelligi ex I Theff. V. 11-14, vbi ad παράκλησις refert ἀικοδομίαν, νοουθεσίαν, παραμυθίαν, ἀντοχήν et μακροθυμίαν. Id est, vt ait 2 Tim. III. 16. διδασκαλίαν, ἐπανάρθωσις, παιδίαν, παραινέσις, ἔλεγχον. Hinc omnino manifestum, παράκλησις generalius vocabulum esse, quod omnia veluti in sinu complectitur. Haec sine dubio ratio est, cur haecce vox in sacris litteris tam variis atque diuersis veniat significationibus, vt cuique constat. Sic, vt vnicum h. l. Scripturae effa-
tum

6) Exercitatione in Epistolam ad Hebraeos ex Philone Alexandrino, pag. 153. sqq.

tum in medium proferam, 2 Cor. I. 3. Deus dicitur Θεός πάσης παρακλήσεως *omnis consolationis Deus*. Sufficiant haec de Etymologia huius vocis, plura vide, si placet, apud SVICERVM 7) STOKIVM 8) et FLACIVM 9). Quomodo autem substantivum παρακλήσις quod in S. litteris de Spiritu S. vsurpatur, reddendum sit, disputatur. Graecis hoc nomine tales significantur paracleti in foro, qui tanquam amici aduocabantur et ab aduocatis, qui causam alterius agebant, et εἰσηγῆτες vocabantur, distincti erant. Aderant enim illis tantum consiliis et intercessionibus, non causam eorum instar aduocatorum agebant. Id quod probat PEARSONIVS 10) ex *Isaio, Harpocracione, Demosthene* et aliis. Huc facit, quod F. A. LAMPIVS 11) de significatione huius vocis addit. *Talis, inquit, designatur, qui ab amicis rogatus et vocatus est, ut in subsidium eorum veniat, dubiamque causam suam prece aliove modo adiuuet.* A quibus parum discrepat, quod SVICERVS dicit: „sonat *aduocatum* potius quam *Consolatorem*. Nam παρακλήσις formam non ἐνεργητικὴν sed παθητικὴν gerit: diciturque ὁ παρακλήσις, ἀπὸ τοῦ καλεῖσθαι εἰς τὸ παρῆσθαι τίνι, qui ad hoc vocatur, ut assistat alicui.“ De sensu huius vocis, quem apud PATRES obtinuit, et illorum quosdam de *Consolatore* accipere, quosdam vero *Aduocati* significatum praefere, SVICERVS 12) nos informat. LV THERVS vocem *Consolatoris* (Tröster) adhibuit, quoties de Spiritu S. occurrit, *Intercessoris* (Fürsprecher) vbi de Christo dicitur. Vocem *Consolatoris* (Tröster) quod attinet, de eadem ipse fateatur 13) Megalander noster in glossa marginali ad Ioh. XIV. 26. *illam paracleti nomen non satis exprimere.* Interim tamen ita subinde interpretatur, ut cuncta, quae ad officium Spiritus S. spectant, ex eodem eruat

A 3

eruat

- 7) Lexico graeco Tig. 1683 impr. ad vocem παρακαλέω et thesauro Eccl. Tom. II. ad h. v. col. 581.
 8) Clavi Lingu. S. N. T. pag. 533.
 9) Clavi Scripturae S. Tom. I. col. 1097.
 10) Expositio Symb. Apost. p. 580.
 11) Comment. in Euang. Iohannis Tom. III. pag. 142.
 12) l. c. Tom. II. voce παρακλήσις p. 583. 584.
 13) Vid. D. Io. Ben. CARPZOVII biblia parva pag. 527.

eruat. Ita enim v. gr. scribit 14): das Wort Tröster, aus dem Griechischen Paracletus (welches ist fast, was man im latein sagt Aduocatus oder Patronus) heisset einen solchen Mann, der da ist der Beschuldigten und Beklagten Beystand, der sich seiner annimmt, ihn zu vertheidigen und seine Sache gut macht und ihm dienet mit Rath und Hilfe, Vermahnen und Stärcken, wo es ihm vonnöthen thut. Et alibi 15): Paracletus, das ist Tröster und Beystand, der die Herzen in Ansehung und aller Gefahr und Noth freudig und muthig macht.

Institiari tamen nequeo, plurimos *Aduocati* nomen praeferre. Sic FLACIVS 16) inquit *vox paracletus proprie Aduocatum significat. Mox tamen addit: iste paracletus nos consolatur et instruit, vt Aduocatus in foro clientem.* Ita quoque *Erasm. SCHMIDIUS* 17) semper reddit per *Aduocatum* et 18) hanc rationem suppeditat: *quia causam iustificationis nostrae coram Deo agit etc.* His adde, quos WOLFFIUS 19) allegat. Longius progreditur *Heur. MORVS* 20) pronuntians: Certe *vox παραικλησις* significat causam agere, et nihil amplius. Alii vocem generaliore[m] versionibus nostris vernaculis praescribunt scilicet *Beystand*, vt *BENGEIIVS* 21) et *HEVMANNVS* 22). *Iste* vertit in hunc modum: Und ich werde den Vater ersuchen, und er wird einen andern Beystand euch geben, daß er bey euch bleibe in Ewigkeit. Ad vocem *Beystand* haec obseruat: Griech. *Paracletum*. Ein *Advocat* (Dies bedeutet in dieser Rede das griechische Wort) gib dem, dem er beystehet an Hand, was er in der Sache zu thun hat, hält den *Wiederpart* kräftig zurück: und bringt den *Richter* zu einem guten Urtheil. Alles dieses thut

14) Opera ex edit. Halens. Part. XI. p. 1403.

15) Part. XIII. pag. 1271. Part. XII. pag. 2005.

16) N. T. cum glossa compendiaria p. 424.

17) Versione N. T. noua 1658 ad h. l.

18) ibid. p. 731.

19) *Curis Philologicis et Criticis* in N. T. Vol. I. p. 943. 944.

20) *Opp. theol.* pag. 170. Videatur *LAMPIVS* l. c. p. 142.

21) Uebersetzung des N. T. p. 424.

22) Erklärung des N. T. Vol. IV. p. 193. sq.

thut auch der Geist der Wahrheit. Ergib dich ihm. *Hic vero sequenti ratione*: Und ich will den Vater bitten, so wird er euch einen andern zum Beystande geben, daß derselbe beständig bey euch bleibe. *Ad quae verba ita commentatur*: Es ist keine Benennungfüglicher, als wenn der heil. Geist im weitläufigen Verstande der Beystand der Jünger genannt wird. Wie nun der Herr bisher darinn seiner Jünger Beystand gewesen, daß er sie die göttliche Wahrheit gelehret, in dem Glauben sie gestärckt, durch die Hoffnung der ewigen Seeligkeit sie aufgerichtet, und durch seine Gegenwart sie erquicket hatte, also verspricht er ihnen nach seinem Abschiede eben diesen Beystand von dem heil. Geiste. *Παράκλητος* heisset also überhaupt einer, der dessen Beystand ist, welcher das Vermögen, sich selbst zu helfen und zu rathen, nicht hat, und ohne einen, der ihm rechtschaffen beystehet, ein elender Mensch seyn würde. Alii vbiq̄ue vocem Fürsprecher usurpant, vt BERLEBURGENSES 23) quorum haec verba sunt: Er wird euch einen andern Fürsprecher geben an meiner Statt, weil ich euch meine sichtbare Gegenwart entziehe et *Ioh. Hen. REITZVS*, cuius versio repetita est sub titulo *nouae versionis* in BIBLIIS PENTAPLIS. Alii vtramque vocem germanicam Beystand et Fürsprecher coniungunt, vt D. ZELTNERVS 24). Alii tandem suadent, vt vox *Paracletus* retineatur, vt D. F. A. LAMPIVS 25) qui *omnino*, inquit, *ensemus, praesferendam esse versionem per Paracletum*. Inter tot sententiarum diortia vt viam ex difficultatibus eluctandi inueniamus, praemittenda sunt quaedam generalia breuissimis comprehensa observationibus. Ad vocem N. T. significatus cognoscendos profunt versiones antiquae vt *Italica* seu *Vulgata*, *Syriaca* illa, secundum quam *Arabica* confecta est. Quum vero istae omnes, vt supra ostendi, ipsam vocem graecam retinuerint, eo ipso docuerunt, se nullam inuenisse originali nomini conformem. Disquirendum jam erit, quo sensu Iudaei veteres hanc acceperint vocem. In verbis supra ex TALMVDE allegatis *Paracletit* et *Catigor* sibi opponuntur. Illud BVXTORFFIVS 26) interpretatur

23) Part. V. siue N. T. Part. I. pag. 780.

24) Bibliis german. edit. 1740.

25) l. c. p. 142.

26) *Lexico chald. talm. Rabbinico* ad vocem פֶּרְקָלִיט.

pretatur per Aduocatum, Procuratorem; Intercessorem, Interpretem, hoc vero per Accusatorem; et hanc interpretationem cum genio istius linguae conuenire, probant non tantum Lexicographi et translatores ex ipsis Iudaeis, sed etiam vsus loquendi apud illos. Quod ad illos adinet prouoco tantum ad R. DAVID DE POMIS 27) qui hanc vocem latine per *Procuratorem*, Italice per *Rhetor*, *Procuratore* exprimit. R. DAVID COHEN DE LARA 28) in lingua Romana *Paracletus*, *accersitus et rogatus*, *ut faueat alicui in iudicio*, *Deprecator*; in Hispanica vero lingua *Rogador*, *Intercessor* y *Avogado* audire perhibet. Sic etiam in Liturgia Iudaeorum 29) loco פרקליט vsurpatur vox שפרעכר פּר *Sürsprecher* *Intercessor*. Ex his certissime constat, vocem פרקליט apud Iudaeos *Defensorem*, קטיגור vero *Accusatorem* in iudicio designare. Vsum loquendi si adtendamus, nobis se sistunt loquutiones, huius vocis synonyma continentes. Refero huc vocem סניגור graece *συνήγορος*, qua patronus et Aduocatus intelligitur. Patet id non solum ex opposito *αὐτήγορος*, sed etiam ex prouerbio Iudaeis vsitatissimo: אורי לוח שנעשה סניגור קטיגור: *Vae ei, cuius aduocatus sit accusator*. Vi Etymi talem denotat personam, quae cum alio et alterius loco loquitur. Mitto voces סרסור *Mediator* אנטלר *mandatarius*, rel. Vnicam tantum vocem מליץ addens, quum a Chaldaeo nomine פרקליט exprimitur. Occurrit 30) Gen. XLII. 23. de Interprete inter duos diuersis vtentes linguis; de Doctore Iob. XXXIII, 23. Et. XLIII. 27. : de legatis 2 Chron. XXXII. 31. Quomodo vero Iob. XVI. 20. vertendum sit, disputatur. Mihi quidem placet a Seb. SCHMIDIO 31) citati MERCERI sententia, quae hac paraphrasi expressa est: *O socii mei, qui in me rhetoricamini, qui conquestis, seletis, et affectatis in me verbis utimini; non ad vos, ne fallamini, sed ad Deum, quem innocentiae meae testem cito, lachrymatur oculus meus etc.* Suffragatur eidem

27) in Zemach David, f. *Lexico hebr. triplici lingua explanato* fol. 185. Col. 2.

28) in Ir. David f. de conuenientia vocabulorum Rabbinicorum cum graecis p. 75.

29) Amstelodami 1737. edit. fol. 153. p. 4.

30) Vid. Stockius ad vocem לוץ

31) Comment. in librum Iobi *Argent.* 1670 edit. pag. 698.

dem DIODATVS: O Oratores mei, o amici mei, ad Deum stillat ocu-
 lus meus, non ad vos. Sic Job. XXXIII. 23. Angelus dicitur *γῆμ*
Interpres diuinae voluntatis, qui locus a quibusdam de Christo exponi-
 tur. Omnia haec a me in medium prolata nihil aut certe parum ad rem
 facerent, nisi hunc, quem probant, sensum vocis *παρακλήτου* jam ab
 optimis graecis, quibus Viri supra citati usi fuerunt, Scriptoribus
 innui conser, quemque parallelismus et realis et verbalis confirmat.
 Potissimum vero respiciendum est ad officium Spiritus Sancti, quod in
 Sacris litteris nobis describitur, quodque simul, quid nomen *πα-*
ράκλητος insinuet, luculenter indicat. Generatim constitit in ope-
 rationibus immediatis, quibus partim intellectum illuminabat, et sug-
 gerebat, quae ipsis necessaria erant; partim voluntatem impellat, ani-
 mum iis addebat, vt inter anxietates, pericula, persecutiones ani-
 mum non desponderent. Pertinet huc etiam intercessio Spiritus S.
 effectiua Gal. IV. 6. iisque in aeternum ad finem vitae promissa, vt
 hoc dicitur commate. Hac incitabantur, vt fiduciam in Deo collo-
 carent, eumque nomine Christi adsidue inuocarent. Manebant Apo-
 stoli, nisi Spiritu S. repleti essent, homines et ab affectibus atque im-
 becillitatibus humanis non erant liberi, quoties ipsis difficultates se
 obiciebant. Statim autem succurrit iis Spiritus S. et in omnibus sol-
 licitudinibus eos fortes reddit perferendi omnia, vt vere dicere pos-
 sint, quae Paulus 2 Cor. IV. 8. 9. de se refert: *in omnibus adstigi-*
mur, at non coarctamur; haesitamus, at non prorsus haeremus; perse-
quutionem patimur, sed in ea non deserimur; deiicimur, at non perimus.
 Quae verba statum Apostolorum clare describunt, et simul innuunt,
 quid Spiritus S. qua Paracletus ipsis praestare debuerit, et quo sensu
 Christus ipsis promiserit alium Paracletum. Docet id scopus, quem
 Saluator his verbis intendit, quemque, ni fallor, optime expressit *Iob.*
LIGHTFOOT 32) duplicem tristitiae Discipulorum rationem adducens,
 Christi abitum et nouam Religionis faciem atque formam, quam am-
 plexantes veteri suo Iudaismo terga dare, seque odio Iudaeorum et
 grauissimis periculis exponere deberent. Animos ergo Discipulo-
 rum suorum erigendi promittit illis alium Paracletum, alium scilicet
 B respectu

32) Hor. hebr. et Talmudicis in IV. Euangelistas Lips. 1684.
 pag. 1099. 1100.

respectu sui ipsius, quippe qui paraleti munus hus vsque erga Discipulos exercuerat. De eo vero Christi officio non agitur, quod in totius generis humani salutem, tanquam mundi Redemptor et Messias promissus in se susceperat; sed de officiis et beneficiis, quibus Discipulos suos ornauerat et quae in eos cumulauerat. Erat Christus Doctor discipulorum, quos peculiariter erudiebat, sicut officium propheticum hac ex ratione ipsi in consilio Trinitatis iniunctum erat, vt totum orbem terrarum siue immediate siue mediate per Apostolos institueret. Spectat huc lingua Doctorum, de qua ipse Esai. L. 4. *Dominus dedit mihi linguam eruditam.* Talem eum quoque deprehenderunt Discipuli, ad quos ipse Ioh. XIII. 13. loquitur: ὑμεῖς Φωνεῖσθε με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος καὶ καλῶς λέγεσθε, ἐμὶ γάρ. Hoc intuitu, vt alia praetermittam, promittit ipsis Spiritum S. quem Paraletum vocat alium, h. e. qui loco Christi discedentis Magistri et Doctoris partibus apud Discipulos sit functurus. Cap. XIV. 26. *ipse vos docebit omnia et suggeret vobis omnia, quae dixi vobis.* Et *Vulgatus* Cap. XVI. 13. τὸν πνεῦμα Ἰησοῦ ἀληθεύεις, vertit: *Docebit (enim) vos omnem veritatem.* Euentus id etiam luculentissime probat. Effuso enim Spiritu S. in alios homines confestim mutabantur, dimissis praedictis mysteria a Christo proposita peruidebant, et aduentu comprobabant, non amplius terrena sapiebant, sed zelo flagrabant Christi nomen adnunciandi, et παρρησίαν eum publice, vbique atque intrepide confitendi. Quem in finem linguis nouis instruebantur et dono edendi miracula effusionis Spiritus S. effecto Act. I. 8. 2 Cor. XII. 12. Act. II. 16. 17. Iam, vt spero, euictum dedi, eodem sensu Spiritum S. Apostolorum dici παράκλητον, quo sensu Christus sibi hoc nomen intuitu Apostolorum adscribit, relationem si consideres, quae Doctorem et Auditores, Magistrum et Discipulos intercedit. Scio equidem bene, id, quod discipulis praestitit, ad munus referri posse Propheticum e. gr. docere, corripere, admonere etc. Erant tamen specialia, quae discipulos suos docuit. Optime id ipse exprimit Saluator Ioh. XVII. 12. ὅτι ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐήρην αὐτοῖς ἐν τῷ ὀνόματι σου οὗς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα. Idem et de *Intercessione* valet. Quam si generatim spectes, omnino pro parte officii eius Sacerdotalis habenda. Nonne vero Christus formali ratione

ratione pro discipulis intercessit? Probant id preces eius valedictoriae Iob. XVII. et alia loca Iob. XVI. 26. Luc. XXI. 31. 32. probant simul, intercessionem officii τοῦ παρακλήτου partem constituere. Et ratione huius officii alium Christus promittit Paraclitum, qui pro Apostolis et caeteris fidelibus intercedat. Veritatem hanc confirmat PAVLVS Rom. VIII. 26. dicens: ὑπερῆσυχάνας ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις, quae verba Vulgatus vertit: *postulat pro nobis gemitibus ineffabilibus*. Gal. IV. 6. *Clamat in cordibus nostris: Abba! Pater*. De ratione intercessionis tam formali, quam causali, vberius et erudite disputat *Abrahamus CALOVIVS* 33). Consolationem Spiritus Sancti respicere Paulum Rom. VIII. 26. συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, quisque videt. Consolatur vero Spiritus S. partim verbaliter siue moraliter, dum immediate docet, illuminat etc. partim realiter dum vires donat atque sustentat, animum excitat atque fiduciam auget. Nunc, ut spero, facili negotio ad quaestionem: quo sensu Spiritus dicatur παρακλήτος? responderi potest, eodem scilicet sensu, quo Christus Apostolorum dicitur παρακλήτος, non solum quia intercedit sed etiam quia docet et consolatur. Tria haec absoluunt Paracliti munus numquam seiungenda, semper vero combinanda, quum de παρακλήσει Spiritus S. sermo sit. Miror sane, Interpretum neminem id attendisse, sed potius specialissimam huius vocis suppeditasse notionem.

Sic WOLFFIVS 34) istae fauere videtur sententiae, quae Spiritum S. Consolatorem pronunciat. „Paracliti notionem, *inquit*, ex Rom. XII. 8. inprimis repetit B. FRANTZIVS *de interpretatione p.* 420. vnde scilicet conficit, τὸ παρακαλεῖν idem esse quod *adhortari, instigare, impellere* immo *fiducia induere* et audaciorem reddere. Et maiorem Apostolis fiduciam animumque fuisse post Pentecosten, quam ante Christi passionem, idem exemplis ostendit l. c. Eandem tucur LIGHTFOOTVS 35) binis praecipue nixus argumentis, primo: quia Messias Consolator (מנחם) et dies Messiae *dies consolationis* audiunt, quod ex Rabbinis deducit. Verum quidem est, quod

B 2

lubens

33) Bibl. illustr. N. T. Tom. I, p. 790 sqq.

34) *Curis* ad h. l.

35) l. c. p. 1102 1103.

lubens concedo, quod etiam ex Luc. II. 25. probari potest, Messiam consolatorem dici posse et deberi Esai. L XI. 1. 2. Sed a Christo ad Spiritum S. non valet Consequentia, Christus enim est mediator; non Spiritus Sanctus. Dicitur Consolator omnium gentium Hagg. II. 8. propter liberationem siue redemptionem hominum. Officium vero paracliticum ad solos spectat Apostolos, nec in redemptione consistit. Alterum argumentum inde petitur, quia animi Discipulorum moesti et turbati erant et his promissio Consolatoris melius quadret, quam Aduocati. Sed erant quidem tristes et afflicti, quia credebant, discedente Christo, se solos relictos fore. Dicit ergo Christus *ὄντι ἀφ᾽ ἡμῶν ὁρῶνός* et promittit iis alium paraclerum, qui illos non solum erigat sed etiam erudiat, omnemque doceat veritatem. Erant etenim quam maxime inscii, rudes, praeconcepitis opinionibus occupari atque imbecilles. Aliquid, non vero omnia vidit GROTIUS 36) *Vicarii* quidem adhibens nomen, sensu tamen peruerso, quasi non tantum Apostolorum sed Christi praecise sit aduocatus, verbis IOH. XVI. 13. *ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος* addens: *ille vicarius meus, meae causae patronus*. Recte igitur a CALOVIO notatur, qui: neque *Vicarii Christi* nomen Spiritui S. conuenit; quum Christus, etsi visibiliter absens, nobis vere adsit, neque vsquam in Scripturis ita vocatur Spiritus S. neque causae Christi Patronus est, etsi veritatem de Christo perhibeat et de ipso testetur, Missio iam ad finem harum meditationum *Vicarii* nomine, omnia huc redibunt. Promissio his verbis contenta solos respicit Apostolos. Praestabit hic paraclerum Apostolis omnia, quae Christus iam discedens huc usque praestitit docendo, intercedendo, consolando. Omnia ista verbis absoluebantur, quae tamen confestim effectum producebant intentum. Redit iam quaestio de versione huius vocis, an in omnibus locis, in quibus vox *παρακλητος* occurrit, vna eademque ratione sit interpretanda et transferenda? Affirmat PEARSONIVS 37) quem BERLENBURGENSES cum REITZIO in biblis pentaplis sequuntur. Sed aliud est, quum de Christo, aliud, quum de Spiritu S. vsurpatur. Talia debent esse praedicata, qualia permittuntur a suis subiectis. Vox *παρακλητος* vno plures complectitur

36) *Annotat. ad N. T. ad Ioh. XI V. 16. XVI. 13.*

37) *Vide, quae l. c. pag. 579. litt. v) obseruauit.*

tur ideas, ex quibus illa admittenda, quae suo subiecto quam maxime conuenit. Id LUTHERVS fecit, quem ZELTNERVS sequutus est, qui r Ioh. II. 1. vbi de paracletico apud Patrem sermo est, vocem Fürsprecher elegit, quum nomen Tröster quoad sonum et sensum huic loco non quadret. Num Lutheri versio mutanda sit et loco Tröster alia vox substituenda? Affirmat HEVMANNVS, cui vero I. F. FRISCHIVS 38) obiicit: Da das Wort Tröster so gar bekannt und bestätigt ist, auch eben diesen Nebenbegrif in sich hat, der in dem Worte Beystand ist, so dächte ich, man könnte es lieber beybehalten. Nec rem conficiunt, quae pag. 196. addit HEVMANNVS: Nun erkennen wir überzeuglich, daß παρακλητος hier nicht ein Tröster heisse, sondern ein Beystand und daß, wenn der Herr ihnen einen andern παρακλητον verheisset, er ihnen an seiner Statt einen andern Beystand, wie sie solchen nötig haben würden, verheisse, der nicht, wie er sie habe verlassen müssen, sich von ihnen wieder entfernet, sondern ihre ganze Lebenszeit (εις τὸν αἰῶνα) bey ihnen bleiben, sie im Glauben und in ihrem Apostelamt stark und freudig, und alle Last ihnen zur Lust machen werde. Man höre noch, was Paulus von sich und seinen Mitaposteln 2 Cor. IV, 8. und VI. 10. bekennet: Wir haben allenthalben Trübsel, aber darüber ängstigen wir uns nicht: wir sind als die Traurigen (das ist, andere Leute meinen, unser Zustand mache uns höchst betrübt,) aber wir sind allezeit voll Freuden. Wo kein betrübter ist, wo das Herz freudig, wozu der Tröster? Qui vero animo pensitet, quae de Apostolis et eorum conditione protuli, et quo sensu haec vox (Tröster) a LUTHERO sumatur, certissime omnem huius vocis mutationem reiiciet. Quenam vox vero ex omnibus τὸν παρακλητον experimentibus v. gr. Advocat, Beystand, Tröster, Fürsprecher rel. optima sit, grauissimum certe erit diiudicandum. Quaecunque suas habet rationes, suosque Defensores, qui militent pro ea. Retinere vocem graecam non potuit Lutherus, vti in versionibus antiquis factum est et LAMPIVS 39) suadet. In usum Laicorum confecit illam, retenta ergo voce, eiusdem explicatio et quidem alia in Euangelio, alia in Io-

B 3

hannis

38) vollständige Kritik über die Heumannische Uebersetzung des N. T. Part. I. pag. 433.

39) l. c. pag. 142.

hannis Epistola addi debuisset ex alia versione sumenda. Quid opus ambagibus, si paucis quid possit expediri. Si vero quis vocem *Ἐδὲ* vocat nostris versionibus inferere vellet, ambiguitati eiusdem obviam eat necesse est, quam notarunt LEIGHIUS 40) et LAMPIUS. Admittenda vox sensu, quem supra dedi, si sumatur, Aduocatus vi vocis siue sensu participialia, non vero forensi, qui etiam causidici dicuntur 41) aut nominali. Si vox *Beystand* ab HEYMANNO usurpata aduocatum sensu participiali significet, omnino voci *Ἐὐσπρεσθερ* praeferranda, quae Paracleti officium ad solam restringit intercessionem. Optime ergo egit Megalander noster, *παράκλησον* nomine *Tröster* exprimens in Iohannis euangelio, et Consolatorem ab intercessore distinguens, Filium a Spiritu S. Nomen est maxime emphaticum, plurimas τῶν *παράκλησον* complectitur ideas, et finem praecipue indicat, quem missione huius Paracleti obtinere voluit Servator, quemque iam supra indicavi, Apostolos nimirum immediate illuminandi, dona ad apostolatam necessaria et vires conferendi, ad indefesse operandum diuino instinctu impellendi, et ex omnibus curis, angustiis, periculis, dubitationibus et afflictionibus feliciter eripiendi. Ergo sensum praebet maxime congruum. Huc accedit, quod, teste SVICERO, Doctores priscae Ecclesiae ipsi suffragentur, et ab vniuersa Ecclesia Euangelica vsu sit recepta.

Absolutis iam de voce *παράκλητος* meditationibus, epitheton *ἄλλος* facile declarari potest. Insinuat praecipue reale discrimen Spiritus S. a Filio et simul trium Personarum 42). Hac voce motus TERTULLIANVS 43) describit Spiritum S. vt vicarium Christi, dicens: *Paracletum misit Dominus, vt quoniam humana mediocritas omnia*

40) Critica S. in N. T. pag. 503 sqq.

41) Sensu scil. bono. Nam post AVGVSTI *Imp.* tempora Causidicus, Praeco et Rabula pari passu ambulant et vniuersali contemptui propter garrulitatem et dicaces nugas expositi erante teste IUVENALI *Sat. VI.* 438. PETRONIO *Sat. c. XLVI.* CICERONE *de Orat. l. 46.* LANCTANTIO de mortibus persecutorum C. XXII.

42) Videatur omnino SVICERVS th. eccl. ad vocem *ἄλλος* Tom. I. p. 196. et LAMPIUS p. 143. f.

43) *Opera Lutetiae Paris.* 1641. edita Cap. de Virginibus velandis p. 191.

omnia semel capere non poterat, paulatim dirigeretur et ordinaretur et ad perfectum perduceretur disciplina, ab illo VICARIO DOMINI SPIRITV SANCTO. Et alibi 44): *Christus, quem iam pigebat rursus extra Pleroma proficisci*, VICARIVM praefecit PARACLETVM. Nemo legerit TERTVLLIANVM, quin singulare dicendi genus in eo deprehendat. Controversiae enim Valentinianae ei vocem extorserunt, Mentem recte interpretatur, adeoque de hac voce nemo ipsum monuit. Patribus Saeculorum priorum loquutiones minus adcuratae condonandae sunt, dummodo recte sentiant. Sensus generali quoque et grammatico Spiritus S. *Christi vicarius* dici potest, sicut etiam alio respectu successor eius. Sed in mysteriis adstinendum omnino est a vocibus non scripturariis, quae litigiis occasionem praebent. Quae enim quadam ex parte sunt similia, alia ex parte sunt dissimilia. Reperit autem hoc vicarii nomen GROTIUS, Arminianus, Arminianos autem a Socinianis prope distare, quis ignorat. Verba eius cum CALOVII refutatione iam supra dedi. Aegre illam fert D. HEYMANNVS, qui TERTVLLIANVM citans praescript. *aduersus haereses* scribit 45): *Ihr sollet, spricht der Herr, nun einen andern haben, der meine Stelle vertreten wird. In Beschreibung dieser Worte hat Tertullian in seinem Buche de praescriptione aduersus haereticos cap. 28. den H. Geist nicht unrecht vicarium Christi genennet: und ist deswegen Grotius, als er bey Cap. XVI. 13. dem heil. Geiste eben diesen Titel beygeleget hatte, von Caloven unbillig getadelt worden. Male agit HEYMANNVS, quod reprehendens CALOVIVM veritatem deserat, rationibus nullis adiectis. Proprio, speciali et scripturario sensu non potest Spiritus S. Christi vicarius dici. Vicarius enim is est, qui, altero absente et nil operante, vices eius sustinet. Sed Christus nec fuit absens Matth. XXVIII. 20. post ascensionem Eph. I. 23. nec desit operari post illam. Rom. XV. 18. Spiritus loquitur de Patre et Filio sicut in omnibus operibus ad extra ab utroque agit. Ioh. XVI. 13-16. Quomodo ergo vicarius Christi esse potest? Num etiam Patris vicarius dici potest? Vicarius et is, cuius vicarius est, eadem ratione adesse debent. Sed Christus adfuit per officium propheticum visibiliter*

44) C. aduersus Valentinianos p. 297.

45) Erklärung des N. T. Tom. IV. p. 192.

visibiliter; Spiritus S. autem non nisi inuisibiliter, si symbola praesentiae Act. II. 2. 3. et effectus excipias. Vicarius et is, cuius vicarius est, eadem ratione operari debent. Christus vero praeparavit suos discipulos; Spiritus S. vero eos perfecit ad Apostolatam, qui ipsis paullo ante adscensionem demum commissus erat Matth. XXVIII. 18. 19. Act. I. 8. Christus instruit voce; oeconomia Spiritus S. longe diuersa erat consistens in donis immediatis et miraculosis. Quem quaelo hae rationes non mouebunt a Vicarii voce prorsus abstinendi? et cum CHRYSOSTOMO dicendi; ἄλλον παρακλήσον δῶτε ὑμῖν, τοῦτέστιν, ἄλλον ὡς ἐμὲ.

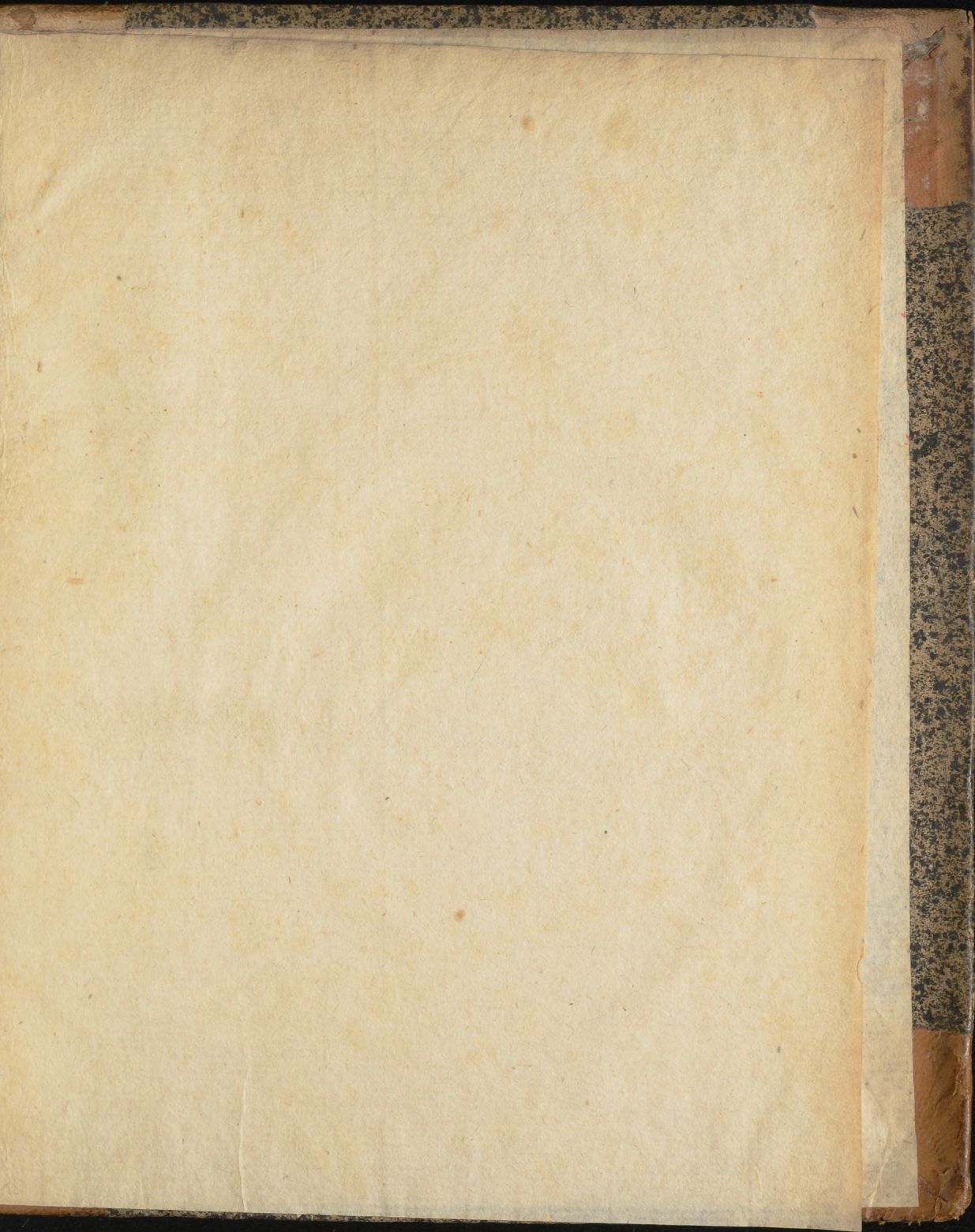
Paraclerum quidem C. O. O. H. sensu speciali, quo is promissus est discipulis, immediatum et miraculosum non exspectamus; mediate tamen verbo Euangelii et Sacramentis omnibus offertur 1 Cor. XII. 3. 13. Tit. III. 5. 6. et admittentibus media gratiae πλουτίας confertur et distribuitur. O felicissimos nos! firmissimum qui iam habemus praesidium, Spiritu veritatis et nobis promisso et nobis dato. Effusus est hic Paracler super nos in baptismatis lauacro, Spiritus gratiae et precum, Spiritus consolationis et adoptionis, per quem, cuiusque auxilio freti clamemus: *Abba Pater!* Aquam purissimam effudit Dominus super haereditatem suam, ut nos inscii erudiamur, ob peccata nostra intercessorem habeamus, et in omnibus huius vitae calamitatibus solatio afficiamur vere diuino. Agite ergo *Ciues O. O. Honoratissimi*, ut templum huius Spiritus S. euadatis, per hunc etenim παρακλήσον omnia strenue et ex voto peragere potestis. *Nolite vero contristare Spiritum Dei, in quem signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut et Deus in Christo donauit vobis. Eph. IV. 30. sqq.*

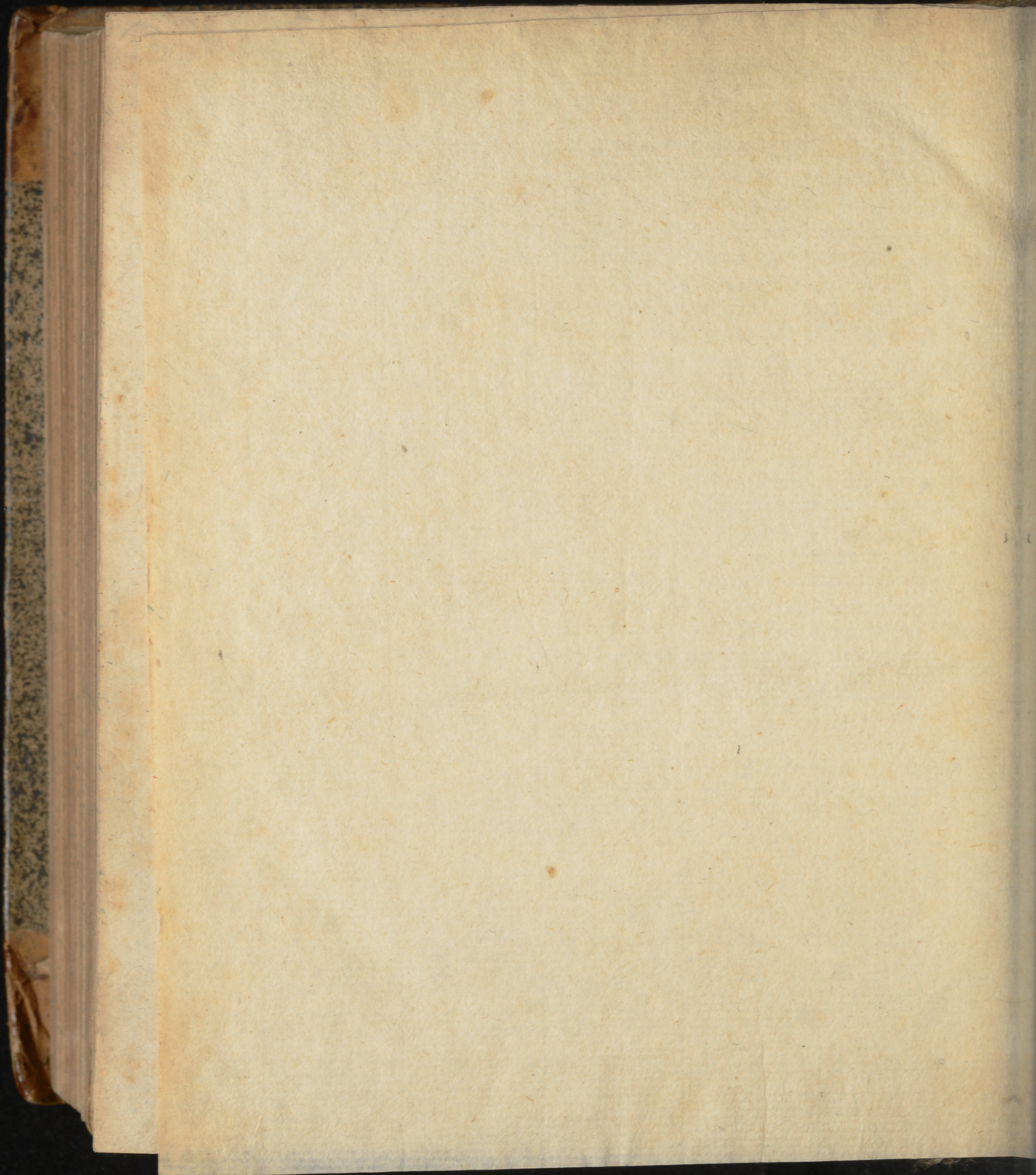
P. P.

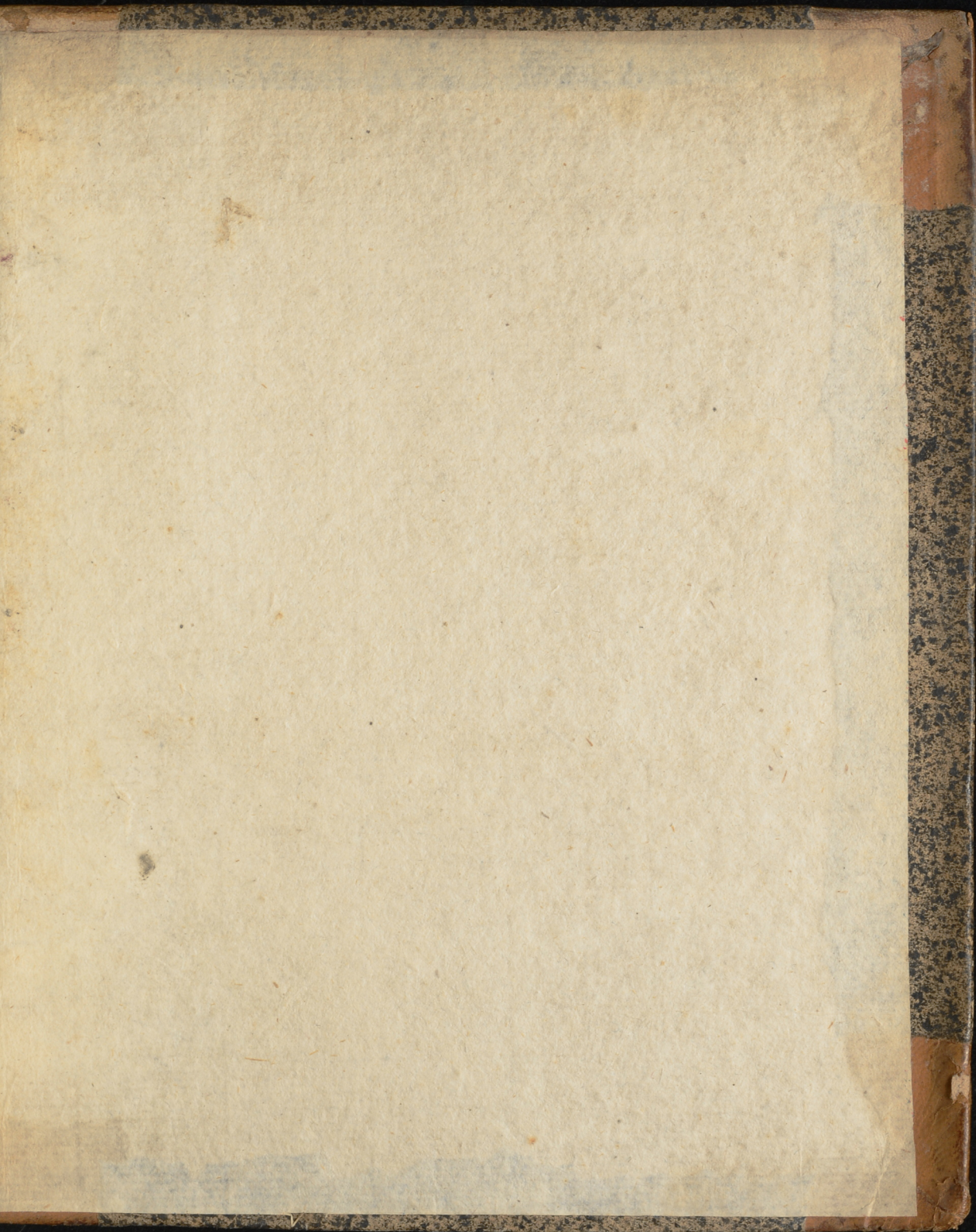
ROSTOCHII IPSIS FERIIS PENTECOSTALIBVS

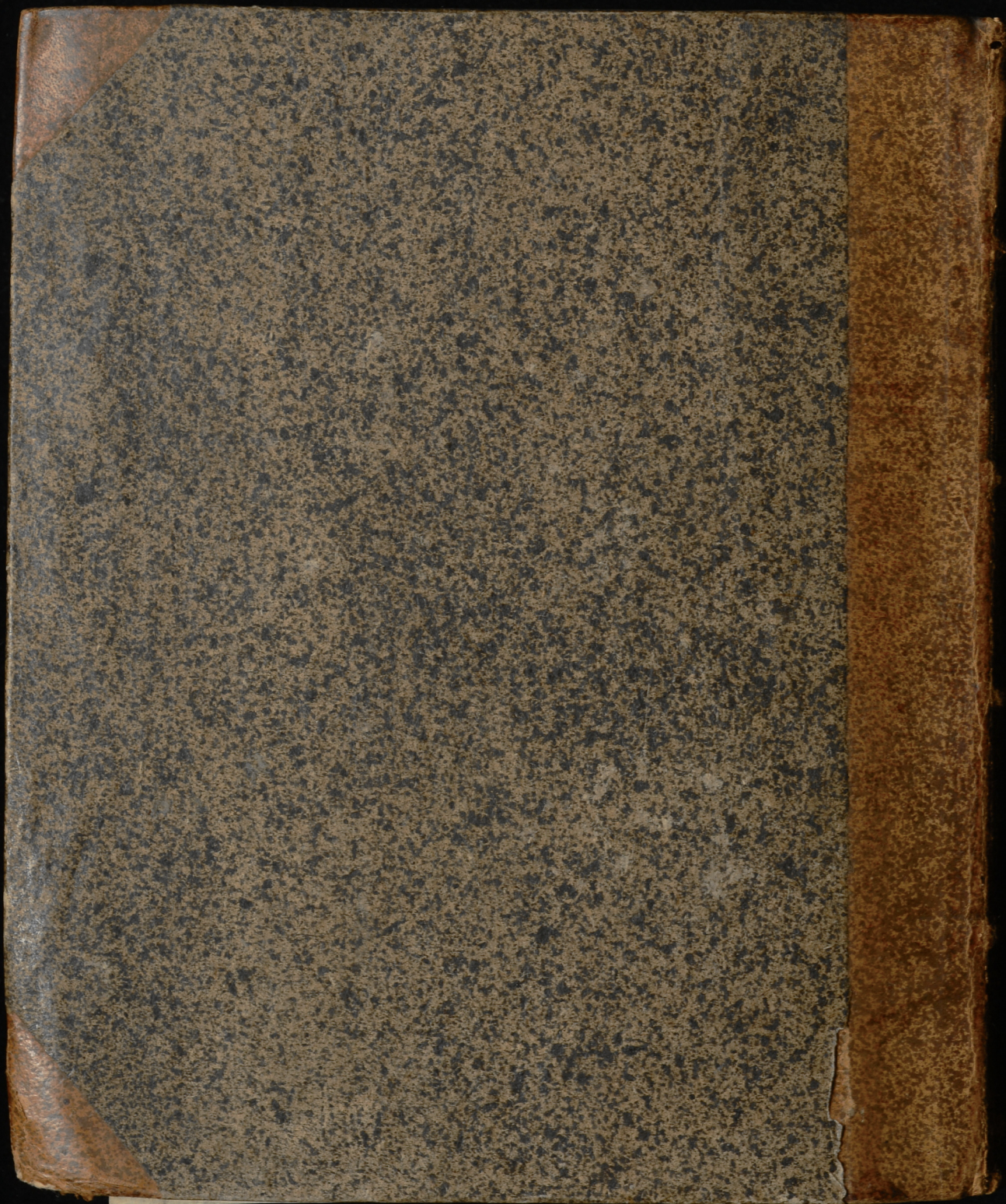
A. O. R. CIOCCCLVIII.

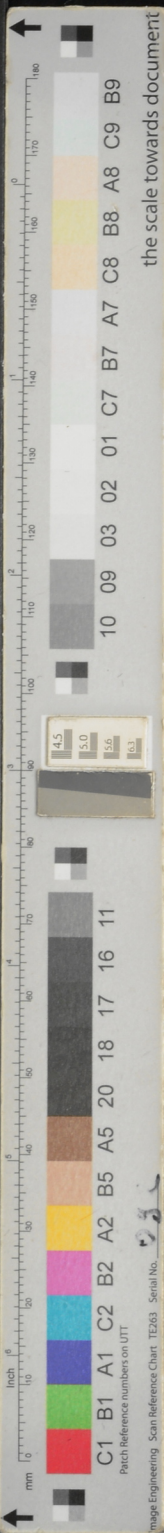

5

magnifice de conventibus doctorum suorum
tine ecclesiam, dubitari nequit; quum aperto
eius scriptores idem fatentur. Sic probat
iorum mentem definitio concilii generalis,
rimus Academiae Parisinae Cancellarius, IO.
dit, quod sit *politia composita, habens suam directio-*
assistentia speciali Spiritus S. et promissione Iesu Christi,
vel humana sola industria. b) Quam definitio-
nti loco ponens, indicatam pontificiorum sen-
opugnat PAVLVVS LAYMANNVS, *Soc. Iesu,*
ocedens ex infallibili assistentia Spiritus S. est verbum
sed definitio ecclesiae, (quam conciliorum decreta
est sermo procedens ex infallibili assistentia Spiritus S.

A 3

Ergo

iure Constantienf. Concilii, in isthoc concilio dicta
CCCCXV. quam exhibet VON DER HARDT, *Conc.*
Tom. II. p. 481. 482. Atque haec de specialiori
S. assistentia opinio, irrisionem aliquando peperit
XXIII. Papae, Romae A. CIOCCXXII. concilium
Ante primam namque congressionem, quum pro
e Spiritus S. missa celebraretur, dirus et feralis
olavit, oculis in papam directo intuitu coniectis,
sentes, *in specie bubonis Spiritum S. adesse,* subri-
nunciarunt. Atque inverecunda haec bestia alteri
ncilii sessioni adfuit, donec sacris fustium ictibus
animis decidit. Refert haec NICOLAUS CLE-
VVS, Theologus Parisiensis, in *epistolis selectis,*
s in citato opere *Hardtiano,* Tom. I. P. II. p. 67.
quoque ex *Clemangianis* epistolis excerpta historia
WOLFFII *Lect. memorabilibus* Tom. I. Cap. 2.
HEIDEGGERI *Historia Papatus,* p. m. 175. Dif-
ciliij, funestam hanc apparitionem insequuta, ansam
ato et hodie adhuc notissimo Germanorum pro-
ebuit.

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn840664435/phys_0025

DFG